

Doniyor Kitobi — Yuz Sakkizinchi

Vahiy kitobidagi yetti karnayning bashoratli ramziyligini ochib berish: har tomonlama tahlil

Jeff Pippenger

2024-02-29

Uilyam Millerga Vahiy kitobidagi yetti jamoat, yetti muhr va yetti karnay haqidagi buyuk nur berilgan edi. U bu bashoratli ramzlarni avval butparastlik, so'ng papalikdan iborat bo'lgan ikki vayron qiluvchi hokimiyat doirasiga joylashtirdi. U bu ramzlarning har bir bashoratli xususiyatini ko'rmadi, biroq u ko'rgan narsa havoriylar davridan to dunyoning oxirigacha Xudoning jamoatining ichki tarixi va tashqi tarixiga oid asosiy tushunchani qaror toptirdi. Ichki tarix jamoatlar orqali ifodalangan edi, jamoatlarning tashqi tarixi esa muhrlar orqali ifodalangan edi. U karnaylar Xudoning Rim ustidan hukmining ramzlari ekanini, bu esa dunyoning oxirida Xudoning Rim ustidan chiqaradigan hukmini oldindan ifodalashini ko'rdi, garchi u dunyoning oxiridagi Rim uch tomonlama ittifoqdan tashkil topganini ko'rmagan bo'lsa-da.

Uriah Smith tomonidan yozilgan Daniel and Revelation kitobida ayrim xato g'oyalar mavjud, biroq u Oq opa-singil tomonidan "Xudoning yordam qo'li" deb ta'riflangan. U bu kitob The Great Controversy, Patriarchs and Prophets hamda The Desire of Ages bilan birga tarqatilishi kerakligini bildirgan. Uning kuchli ma'qullashi bu kitob uning o'z kitoblari bilan bir xil ilhomlangan darajada ekanini anglatmas edi, balki bu kitob "ulug' ta'limot"ni o'z ichiga olganini va "ko'plab qadrlı jonlarni haqiqatni bilishga olib kelish"ga sababchi bo'lganini anglatardi.

Kitob Millerchilariga xos bashoratli mantiqdan foydalanadi va 1844-yil 22-oktabrgacha ko'rinmagan bashorat tushunchalari bilan birga keladi. Biz uch Voyning uch karra tatbiqini bayon etar ekanmiz, kitobdagi parchalariga murojaat qilamiz.

Miller shunday degan edi: "Yetti karnay yer yuziga, yoxud Rim saltanatiga yuborilgan yetti o'ziga xos va og'ir hukmlar tarixidir." Dastlabki to'rt karnay butparast Rim ustiga keltirilgan hukmlarni ifodalaydi, beshinchi va oltinchi karnaylar esa papalik Rim ustiga keltirilgan Xudoning hukmlari edi, biroq Miller yettinchi karnay Zamonaviy Rim ustiga tushadigan Xudoning hukmini ifodalashini tan olmagan bo'lur edi. Vahiyning yetti muhri va yetti karnayi haqida gapirar ekan, Uriah Smith shunday yozgan edi:

"Kitobni olgach, Qo'zi darhol muhrlarni ochishga kirishadi; va havoriyning diqqati har bir muhr ostida sodir bo'ladigan manzaralarga qaratiladi. Yetti soni Muqaddas Bitiklarda to'liqlik va mukammallikni anglatishi avvalroq qayd etilgan edi. Shuning uchun yetti muhr ma'lum bir turdagi hodisalarning butun majmuasini qamrab oladi; bular, ehtimol, Konstantin zamonigacha yetib boradi, degan va yetti karnay esa o'sha zamondan keyinroq davom etadigan boshqa bir qatorni tashkil etadi, degan fikr to'g'ri bo'lishi mumkin emas. Karnaylar muhrlar voqealari bilan bir zamonda sodir bo'ladigan, ammo mutlaqo boshqa xususiyatga ega bo'lgan hodisalar qatorini anglatadi. Karnay urushning timsolidir; shuning uchun karnaylar Injil davri davomida xalqlar orasida yuz beradigan buyuk siyosiy larzalarni bildiradi. Muhrlar esa diniy xususiyatga

ega hodisalarni anglatadi va Masihiy davrning boshlanishidan to Masihning kelishigacha bo'lgan jamoat tarixini o'z ichiga oladi." Uriah Smith, Daniel and Revelation, 431.

Karnay urush va siyosiy g'alayonning ramzidir. Smit Vahiy kitobining sakkizinchi bobidagi ikkinchi oyat haqida shunday deydi:

“2-OYAT. Va men Xudo huzurida turgan yetti farishtani ko'rdim; va ularga yetti karnay berildi.”

“Bu oyat yangi va alohida voqealar qatorini taqdim etadi. Muhrlarda biz xushxabar davri deb ataladigan davr mobaynidagi jamoat tarixiga ega bo'ldik. Endi kiritilayotgan yetti karnayda esa, ayni shu davr davomida yuz berishi kerak bo'lgan asosiy siyosiy va harbiy voqealarga egamiz.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 476.

Yettinchi muhr Vahiy kitobining sakkizinchi bobidagi dastlabki olti oyatda ochiladi, va yettinchi muhrning ochilishi fonida yetti karnayga ega bo'lgan yetti farishta chalishga hozirlanadi.

U yettinchi muhrni ochganida, osmonda qariyb yarim soat sukunat bo'ldi. Va men Xudoning huzurida turgan yetti farishtani ko'rdim; ularga yetti karnay berildi. Va boshqa bir farishta kelib, oltin tutatqi idishni olib qurbongoh oldida turdi; unga ko'p tutatqi berildi, toki uni taxt oldidagi oltin qurbongoh ustida barcha azizlarning ibodatlari bilan birga taqdim etsin. Va tutatqining tutuni, azizlarning ibodatlari bilan birga, farishtaning qo'lidan Xudoning huzuriga ko'tarildi. Va farishta tutatqi idishini olib, uni qurbongohning olovi bilan to'ldirdi-da, yerga tashladi; va ovozlari, momaqaldiraqlar, chaqmoqlar va zilzila yuz berdi. Va yetti karnayga ega bo'lgan yetti farishta chalishga tayyorlandilar. Vahiy 8:1–6.

Oldingi maqolalarda biz aniqlab kelgan, ammo uning o'ziga xos bashoratli hodisasini hali bevosita ko'rib chiqmagan bir bashoratli g'ayrioddiylik mavjud. O'sha g'ayrioddiylik shundan iboratki, bashoratli tarixdagi muayyan yo'l-belgilar ketma-ketligini ifodalovchi timsollar, o'zlari ifodalagan tarixning xulosasida barchasi bir joyga jamlanadi. Biz Hizqiyolning sakkizinchi bobidagi to'rtta jirkanchlik bilan ifodalangan Laodikeya Adventizmining to'rt avlodi muayyan yo'l-belgilarni belgilaganini, biroq ularning har biri sinov sifatida bir yuz qirq to'rt mingning muhrlanishi tarixida takrorlanishini ko'rsatdik. Bu g'ayrioddiylik yetti karnayda ham uchraydi, chunki ular butparast, papalik va zamonaviy Rim ustidan chiqarilgan muayyan hukmlarni ifodalasa-da, zamonaviy Rim ustidan ijro etuvchi hukm yaqinlashib kelayotgan yakshanba qonunida boshlanganda, ularning barchasi yana bir joyga jamlanadi.

Yetti karnayning o'tmishda amalga oshgan aniq sanalari bor, biroq Oq opa ham Vahiy kitobining sakkizinchi bobidagi yetti karnayli yetti farishtani yaqinlashib kelayotgan Yakshanba qonuni tarixiga joylashtiradi.

“U beshinchi muhrni ochganida, men qurbongoh ostida Xudoning kalomi va ular mahkam tutgan shahodat tufayli o'ldirilganlarning jonlarini ko'rdim; va ular baland ovoz bilan faryod qilib dedilar: Qachongacha, ey Rabbiiy, Muqaddas va Haq, yer yuzida yashovchilar ustidan hukm qilib, qonimizning qasosini olmasan? Va ularning har biriga oq liboslar berildi [Ular pok va muqaddas deb e'lon qilindilar]; va ularga aytilniki, ular yana bir oz muddat osoyishta tursinlar, to ular kabi o'ldirilishi kerak bo'lgan hamxizmatkorlari va birodarlari soni ham

to'lgunga qadar' [Vahiy 6:9–11]. Bu yerda Yuhannoga asl voqelikning o'zi emas, balki kelajakdagi ma'lum bir davrda sodir bo'ladigan manzaralar ko'rsatildi.

“Vahiy 8:1–4 iqtibos keltirilgan.” Qo'lyozma nashrlari, 20-jild, 197.

Oldingi parçada Opa Uayt beshinchi muhrning muloqoti va amalga oshishini sakkizinchi bobda yetti farishta surna chalish arafasida bo'lgan davrga tatbiq etadi, biroq u ayni tasvirni Vahiy kitobining o'n sakkizinchi bobidagi ikki ovoz tarixiga ham joylashtiradi.

“Beshinchi muhr ochilganda, vahiya bo'lgan Yuhanno Vahiychi qurbongoh ostida Xudoning Kalomi va Iso Masihning guvohligi uchun o'ldirilganlar jamoasini ko'rdi. Shundan so'ng Vahiyning o'n sakkizinchi bobida tasvirlangan manzaralar yuz berdi; unda sodiq va haqgo'y bo'lganlar Bobildan tashqariga chaqiriladi. [Vahiy 18:1–5, iqtibos keltirilgan.]” Manuscript Releases, 20-jild, 14.

Yetti karnay butparast, papalik va Zamonaviy Rim tarixidagi Xudoning hukmini ifodalaydi, biroq ular 2001-yil 11-sentyabr tarixida va yaqinda keladigan yakshanba qonunining ikkinchi ovozida ham ifodalangan. Uriah Smith Vahiy kitobining sakkizinchi bobidagi dastlabki olti oyatni sharhlaganidan so'ng, dastlabki to'rt karnayning tarixiy bajo kelishlarini bayon eta boshlaydi.

“Yetti karnay mavzusi bu yerda yana davom ettiriladi va mazkur bobning qolgan qismini hamda 9-bobning barchasini qamrab oladi. Yetti farishta karnay chalishga tayyorlanadi. Ularning karnay chalishi Doniyor 2 va 7 dagi bashoratga qo'shimcha sifatida kirib keladi; u qadimgi Rim imperiyasining o'nta bo'linmaga parchalanishidan boshlanadi, ularning tavsifi birinchi to'rtta karnayda bizga berilgan.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 477.

Smit birinchi to'rtta karnay butparast Rim ustidan Xudoning hukmlari bo'lganini ta'kidlaydi. U yettinchi oyatni iqtibos qilib, birinchi karnayning bashoratli xususiyatlarini ko'rsatadi, so'ngra uning tarixiy ro'yobini belgilaydi.

G'arbiy Rimning qulash sari yo'lida uning boshiga tushgan birinchi og'ir va qattiq hukm Alarik boshchiligidagi gotlar bilan bo'lgan urush edi; bu urush keyingi bostirib kirishlar uchun yo'l ochib berdi. Rim imperatori Feodosiyning o'limi 395-yil yanvar oyida yuz berdi, va qish tugamasidan oldin Alarik boshchiligidagi gotlar imperiyaga qarshi qurol ko'tardilar.

“Alarik boshchiligidagi birinchi bosqin Frakiya, Makedoniya, Attika va Peloponnesni vayron qildi, biroq Rim shahrigacha yetib bormadi. Ammo uning ikkinchi bosqinida gotlar boshlig'i Alp va Apennin tog'laridan oshib o'tib, tez orada varvarlar g'azabining o'ljasiga aylangan 'abadiy shahar'ning devorlari qarshisida namoyon bo'ldi.

“Birinchi karnayning sadosi o'z o'rnini to'rtinchi asrning oxiri va undan keyingi davrda topadi hamda Gotlar qo'l ostidagi Rim imperiyasiga qilingan ana shu vayronkor bosqinlarni nazarda tutadi.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 478.

Smit birinchi karnayda ifodalangan butparast Rim ustidan Xudoning hukmining ramzi sifatida Alarikni ko'rsatadi. Karnaylarning har biri o'sha karnayni ifodalovchi tarixiy bir shaxsga ega; Alarik to'rtinchi asr oxiridan boshlab birinchi karnayning kelishini ifodalaydi. Miller bu karnay Rim ustiga yakshanbaga rioya qilishni majburan joriy etish sababli keltirilganini ko'ra olmas edi,

chunki Miller yakshanbaga rioya qiluvchi edi. Smit ham bu haqiqatni ko‘zdan qochirdi, biroq Smit majburiy tarzda joriy etilgan birinchi yakshanba qonuni Konstantin tomonidan milodiy 321-yilda o‘rnatilganini tan oldi. Yakshanbaga rioya qilishni majburan joriy etish bilan bog‘liq payg‘ambarlik qoidasi doimo bir xil, chunki Xudo hech qachon o‘zgarmaydi, va bu qoida shundan iboratki, “milliy murtadlik ortidan milliy halokat keladi”. Alarik aynan Konstantin birinchi yakshanba qonunini chiqargan davrning o‘zida boshlangan milliy halokatning boshlanishini ifodalaydi.

Smit ikkinchi karnayni ko‘rsatib beradigan sakkizinchi oyatni iqtibos qilib keltirishda davom etadi, so‘ngra o‘z sharhini davom ettiradi:

“Konstantindan keyin Rim imperiyasi uch qismga bo‘lindi; shu bois, ‘odamlarning uchdan bir qismi’ va hokazo iboralari tez-tez uchraydi, bu esa qamchi ostida qolgan imperiyaning uchinchi qismiga ishoradir. Rim saltanatining bu bo‘linishi Konstantin vafot etganida uning uch o‘g‘li — Konstantsiy, Konstantin II va Konstans o‘rtasida amalga oshirilgan edi. Konstantsiy Sharqni egallab, o‘z qarorgohini imperiyaning poytaxti bo‘lgan Konstantinopolda o‘rnatdi. Ikkinchi Konstantin Britaniya, Galliya va Ispaniyani qo‘lida tutdi. Konstans esa Illirik, Afrika va Italiyani egalladi. (Qarang: Sabine’s Ecclesiastical History, 155-bet.) Bu mashhur tarixiy haqiqat haqida Elliott, Albert Barnesning Vah. 12:4 ga yozgan izohlarida keltirilganidek, shunday deydi: ‘Hech bo‘lmaganda ikki marta, Rim imperiyasi doimiy ravishda Sharqiy va G‘arbiy ikki qismga bo‘linishidan oldin, imperiyaning uch qismli bo‘linishi bo‘lgan. Birinchisi milodiy 311-yilda yuz bergan bo‘lib, o‘shanda u Konstantin, Litsiniy va Maksimin o‘rtasida bo‘lingan; ikkinchisi esa milodiy 337-yilda, Konstantin vafot etganida, Konstans va Konstantsiy o‘rtasida bo‘lgan.’” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 480.

Rimning uch qismga bo‘lingani haqidagi tarixiy hodisa, shuningdek Smit iqtibos keltirgan tarixchilar tilga oladigan ikki qismga bo‘linish ham Zamonaviy Rimning uch karra ittifoqini aniqlab beruvchi Rim unsurlaridir; bu esa jamoat va davlatning qo‘shilishini ifodalovchi, ikki qismga bo‘lingan bir tuzilmani tashkil etadi. Smit davom etar ekan, u ikkinchi karnay bilan bog‘liq tarixiy shaxsni aniqlaydi.

«Ikkinchi karnayning chalinishini tasvirlovchi tarix, ravshanki, dahshatli Genserik tomonidan Afrikaning, so‘ngra esa Italiyaning bosib olinishi va zabt etilishiga taalluqlidir. Uning fathlari asosan DENGIZGA OID edi; va uning zafarlari “go‘yo olov bilan yonayotgan ulkan bir tog‘ dengizga uloqtirilgandek” edi. Flotlarning to‘qnashuvini va dengiz bo‘yi qirg‘oqlarida urush keltiradigan umumiy vayronagarchilikni bundan yaxshiroq, hatto shunchalik ham yaxshi tasvirlay oladigan qanday timsol bo‘lishi mumkin? Bu karnayni sharhlashda, biz tijorat olamiga alohida ta‘sir ko‘rsatadigan ayrim voqealarni izlashimiz lozim. Qo‘llangan ramz bizni tabiiy ravishda larzaga va g‘alayonlarga ishora izlashga yetaklaydi. Bashoratni qattiq dengiz urushidan boshqa hech narsa bajo keltira olmas edi. Agar dastlabki to‘rtta karnayning chalinishi Rim imperiyasining qulashiga hissa qo‘shgan to‘rtta muhim voqeaga taalluqli bo‘lsa, va birinchi karnay Alarik boshchiligidagi gotlarning talon-torojlariga ishora qilsa, unda bunda biz Rim qudratini larzaga solgan va uning qulashiga xizmat qilgan navbatdagi bosqinchilik harakatini tabiiy ravishda izlaymiz. Keyingi buyuk bosqin vandallar boshida

turgan “dahshatli Genserik”niki edi. Uning faoliyati milodiy 428–468-yillar davomida yuz berdi. Bu buyuk vandal sarkadasining bosh qarorgohi Afrikada edi....»

“Bu jasur qaroqchi Rimning qulashida o‘ynagan muhim rol haqida janob Gibbon quyidagi e‘tiborga molik so‘zlarni ishlatadi: ‘Rim imperiyasining vayron qilinishida Genserik nomi Alarik va Attila nomlari bilan teng martabaga loyiq bo‘lgan.’” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 481, 484.

Tarixchi Gibbonning dastlabki uch karnayning tarixiy ramzlarini ko‘rsatib bergan fikrini iqtibos qilgan holda, Smith Genserik ikkinchi karnay ekanini aniqladi va so‘ng Genserik “Alaric va Attila bilan teng martabaga loyiq edi”, dedi. Alaric — birinchi karnay, Genserik — ikkinchi, xun Attila esa o‘ninchi oyatda tilga olingan uchinchi karnay edi. Smith Genserik orqali ifodalangan ikkinchi karnay “428–468” yillar tarixini ifodalaganini ko‘rsatdi. So‘ngra Smith uchinchi karnayni aniqlaydigan o‘ninchi oyatni iqtibos qiladi va bayonini davom ettiradi:

“Ushbu parchani talqin qilish va qo‘llashda, biz Rim imperiyasining ag‘darilishiga olib kelgan uchinchi muhim voqeaga olib kelinamiz. Va bu uchinchi karnayning tarixiy ado bo‘lishini topishda, biz bir necha iqtiboslar uchun doktor Albert Barnsning Izohlaridan minnatdor bo‘lamiz. Bu Muqaddas Yozuvni sharhlashda, ushbu sharhlovchi aytganidek, zarurdirki, ‘alangali meteoraga qiyoslanishi mumkin bo‘lgan qandaydir bir sardor yoki jangchi bo‘lishi kerak; uning yo‘li g‘oyat porloq bo‘lar edi; u to‘satdan YONAYOTGAN yulduz kabi paydo bo‘lar, so‘ng nuri suvlarda o‘chgan yulduz kabi g‘oyib bo‘lar edi.’ — Vahiy 8 ga Izohlar.”

“Bu yerda ushbu karnayning Attilaning Rim hokimiyatiga qarshi olib borgan vayronkor urushlari va shiddatli bostirib kirishlariga, u o‘zining xunlar to‘dalari boshida turib amalga oshirgan hujumlariga ishora qilishi asos qilib olinadi....”

“‘Va yulduzning nomi Shuvoq deb ataladi [achchiq oqibatlarni anglatib].’ Bu so‘zlar — hatto bizning tarjimamizdagi tinish belgilari ham ko‘rsatganidek, oldingi oyat bilan yanada yaqinroq bog‘langan bo‘lib — bizni bir lahzaga Attilaning xarakteriga, u sababchi bo‘lgan yoki vosita bo‘lgan kulfatga va uning nomi uyg‘otgan dahshatga qaytaradi.

“‘To‘liq qirib tashlash va yo‘q qilib yuborish’ — u keltirgan falokatlarni eng yaxshi ifodalovchi iboralardir.” U o‘zini “Xudoning qamchisi” deb atagan edi.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 484, 487.

Hun Attila timsolida ifodalangan uchinchi karnayning tarixi milodiy 441-yildan uning milodiy 453-yildagi o‘limigacha bo‘lgan davrni qamrab oladi. So‘ng Smith o‘n ikkinchi oyatni keltiradi; unda to‘rtinchi karnay taqdim etilib, barbarlar hukmdori Odoaker tasvirlanadi; bu yerda G‘arbiy Rimning uch karra ramziyligi quyosh, oy va yulduzlar orqali ifodalanadi. U ushbu uch ramzni “quyosh, oy va yulduzlar — chunki ular bu yerda shubhasiz ramzlar sifatida qo‘llangan — ayonki, Rim hukumatining buyuk yoritqichlarini, ya‘ni uning imperatorlari, senatorlari va konsullarini anglatadi”, deb ta‘riflaydi. Yepiskop Nyuton shunday deydi: “G‘arbiy Rimning so‘nggi imperatori Romul bo‘lib, masxara tariqasida u Augustulus, ya‘ni ‘kichik Avgust’ deb atalgan edi.” G‘arbiy Rim milodiy 476-yilda quladi. Shunga qaramay, Rim quyoshi so‘ngan bo‘lsa-da, senat va konsullar davom etib turgan ekan, unga bo‘ysunuvchi yoritqichlar xira bo‘lsa ham porlashda

davom etdi. Ammo ko‘plab fuqaroviy mag‘lubiyatlar va siyosiy taqdirning o‘zgarishlaridan so‘ng, nihoyat milodiy 566-yilda qadimgi hukumatning butun shakli ag‘darildi va Rimning o‘zi, dunyoning imperatrisasi bo‘lish maqomidan tushib, Ravennadagi Ekzarxga xiroj to‘laydigan nochor bir gersoglikka aylantirildi.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 487.

Bu yerda biz Rimning uch karra bo‘linishiga oid yana bir guvohlikni topamiz; bu bo‘linish zamonaviy Rimning uch karra birlashuvini oldindan ko‘rsatadi. Sharqiy Rim va imperator Konstantin bilan bu uch karra bo‘linish uning uch o‘g‘li orqali ifodalangan bo‘lsa, G‘arbiy Rimda esa bu ularning uch karra boshqaruv shakli edi. So‘ng Smit quyosh, oy va yulduzlar G‘arbiy Rimning qanday aniq tartibda qulatilganini ifodalashini ko‘rsatadi. U o‘z bayonini so‘nggi uchta karnayning quyidagi kirish so‘zi bilan yakunlaydi.

“Bu varvarlarning dastlabki bostirib kirishlari natijasida imperiya boshiga tushgan falokatlar qanchalik dahshatli bo‘lmasin, keyin keladigan falokatlarga qiyoslanganda ular nisbatan yengil edi. Ular Rim olamiga tez orada yog‘ilajak to‘fon oldidan tushadigan jala tomchilarining dastlabkilaridek edi, xolos. Keyingi uchta karnay esa, quyidagi oyatlarda bayon etilganidek, qayg‘u buluti bilan qoplangandir.

“13-OYAT. Va men qaradim, osmonning o‘rtasidan uchib borayotgan bir farishtani ko‘rdim va eshitdim; u baland ovoz bilan shunday der edi: Yer yuzida yashovchilarning holiga voy, voy, voy bo‘lsin, hali karnay chaladigan uch farishtaning karnay ovozlari sababli.”

“Bu farishta yetti karnaychi farishtalar qatoridan biri emas, balki shunchaki qolgan uch karnayning qayg‘u karnaylari ekanini e‘lon qiluvchidir, chunki ularning sadosi ostida yuz beradigan voqealar yanada dahshatlidir. Shunday qilib, navbatdagisi, ya‘ni beshinchi karnay, birinchi qayg‘udir; oltinchi karnay — ikkinchi qayg‘u; va yettinchisi, yetti karnaydan iborat ushbu qatorning so‘nggisi, uchinchi qayg‘udir.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 493.

Keyingi maqolada uch karnayga oid Voylar bilan davom etamiz.

“Imperatorlik Rimining ofatlari, uning qulashida, Rim imperatorsiz, konsulsiz va senatsiz qolguniga qadar, ularning eng so‘nggisigacha aytib berilgan edi. ‘Ravenna ekzarxlari ostida Rim ikkinchi darajaga tushirildi.’ Quyoshning uchdan bir qismi, oyning uchdan bir qismi va yulduzlarning uchdan bir qismi zarbaga uchradi. Qaysarlar nasli G‘arb imperatorlari bilan barham topmadi. Rim, qulashi oldidan, imperatorlik hokimiyatining faqat bir qismigagina ega edi. Konstantinopol u bilan dunyo imperiyasini bo‘lishar edi. Va na gotlar, na vandallar hali ham imperatorlik shahri bo‘lib qolgan o‘sha shahar ustidan hukmronlik qildilar; uning imperatori, Konstantin tomonidan imperiya markazi ilk bor ko‘chirilganidan keyin, ko‘pincha Rim imperatorini o‘z tayinlagani va noibi sifatida tutar edi. Konstantinopolning taqdiri esa boshqa zamonlarga saqlab qo‘yilgan va boshqa karnaylar orqali e‘lon qilingan edi. Quyosh, oy va yulduzlarning hozircha faqat uchdan bir qismigagina zarbaga uchragan edi.”

“To‘rtinchi Karnayning yakunlovchi so‘zlari G‘arbiy Imperiyaning kelajakdagi tiklanishini anglatadi: ‘Kunning uchdan bir qismi yorishmadi, xuddi shuningdek tun ham.’ Fuqaroviy hokimiyat nuqtayi nazaridan, Rim Ravennaga bo‘ysunib qoldi, Italiya esa Sharqiy Imperiyaning zabt etilgan viloyati bo‘ldi. Biroq, boshqa bashoratlarga ko‘proq tegishli bo‘lgan

jihat sifatida, tasvirlarga sig‘inishni himoya qilish avvalo papaning va imperatorning ruhiy hamda dunyoviy hokimiyatlarini shiddatli to‘qnashuvga olib kirdi; va cherkovlar ustidan barcha hokimiyatni papaga berish orqali, Yustinian keyinchalik hukmdorlar yaratish qudratini o‘z zimmasiga olgan papalik ustunligini yuksaltirishga o‘z ko‘mak qo‘lini tutdi. Rabbimizning 800-yilida papa Karl Buyukka ‘Rimliklar Imperatori’ unvonini berdi.” —Keith. Bu unvon keyinchalik yana Fransiya qiroolidan Germaniya qiroliga o‘tkazildi. Va imperator Frensis Ikkinchi tomonidan hatto shu xayoliy da’vo ham nihoyat va abadiy ravishda 1806-yil 6-avgustda rad etildi.” A. T. Jones, The Great Nations of Today, 54.